

Związki wyspy Sark z Unią Europejską

Marcin Żuk

Wprowadzenie

W Europie znajduje się wiele małych państw, które mimo bliskiego sąsiedztwa krajów należących do Unii Europejskiej nie są częścią tej organizacji. Państwa, o których mowa, to: Andora, Gibraltar, Liechtenstein, Monako, San Marino, Szwajcaria, Watykan, Wyspy Owcze, wyspa Man oraz Wyspy Normandzkie, w których skład wchodzi kilka odrębnych organizmów państwowych, w tym również wyspa Sark.

Wyspa Man¹ i Wyspy Normandzkie² są tak zwanymi dependencjami korony brytyjskiej³ i jedynie ta grupa wysp ma taki status. Wszystkie inne państwa związane z Wielką Brytanią mają odmienny status i odmienny charakter relacji z macierzą. W opracowaniu Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej wspomniane wyspy określone są jako „terytoria zależne korony brytyjskiej”⁴. Dependencje koronne nigdy nie były koloniami Anglii lub Wielkiej Brytanii, nie są również terytoriami zamorskimi, tak jak Gibraltar. Nie mają także reprezentacji w brytyjskim parlamencie, a ustawodawstwo Wielkiej Brytanii nie może ich objąć bez ich zgody. Jeżeli jednak dependencje chcą, aby ustawodawstwo Wielkiej Brytanii objęło również je, może to się stać jedynie poprzez rozporządzenie królewskie (*Order in Council*).

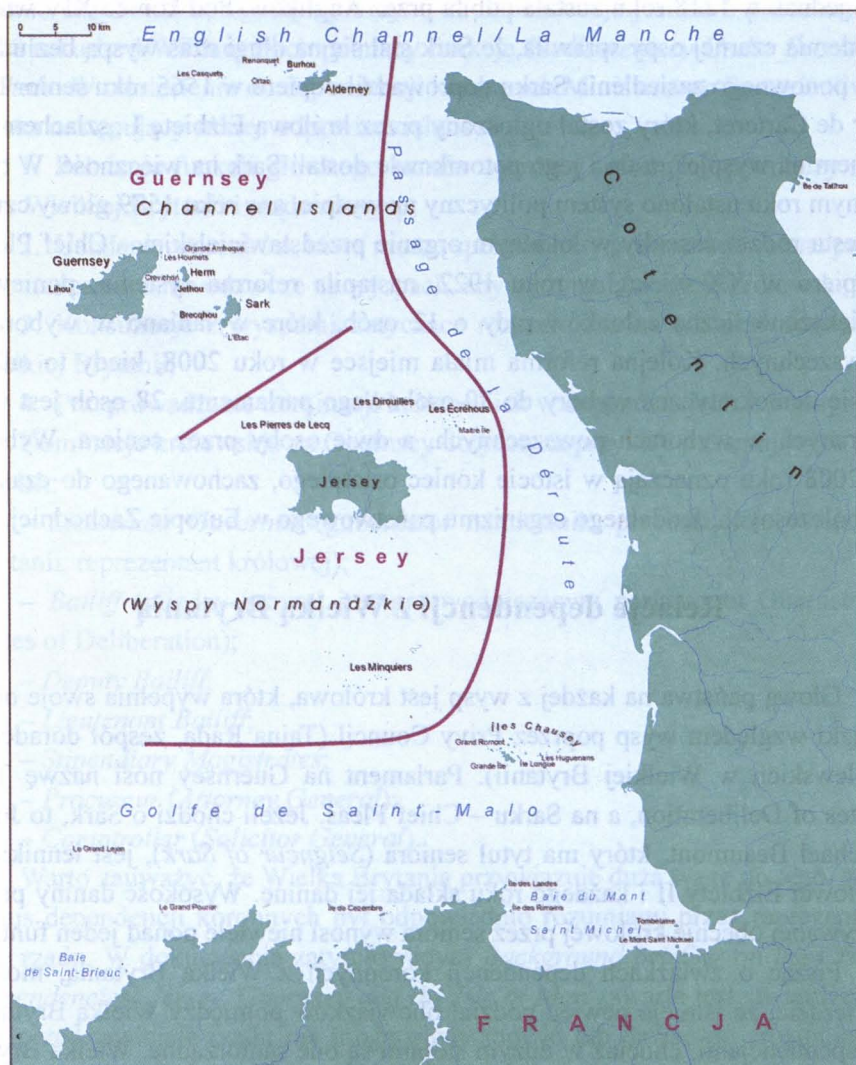
¹ Ang. Isle of Man.

² Ang. Channel Islands.

³ Ang. *Crown Dependencies*.

⁴ *Nazwy państw świata, ich stolic i mieszkańców*, Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Geodecie Kraju, wydanie trzecie zmienione, Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa 2007, s. 55–64.

Mapa Wysp Normandzkich

Źródło: wikipedia.

Od feudalizmu do współczesności

Wyspa Sark znana była już za czasów Cesarstwa Rzymskiego pod nazwą Sargia, lecz początek zależności Wysp Normandzkich od korony brytyjskiej nastąpił w roku 1066, kiedy księżę Normandii, Wilhelm I Zdobywca, został kró-

lem Anglii. Wkrótce potem, w roku 1100, wyspa wróciła w posiadanie Francji, jednak w 1218 roku została odbita przez Anglików. Pod koniec XIV wieku epidemia czarnej ospy sprawiła, że Sark stał się na długi czas wyspą bezludną. Do ponownego zasiedlenia Sarku doprowadził dopiero w 1565 roku senior Helier de Carteret, który został ogłoszony przez królową Elżbietę I „szlachetnym panem na wyspie”, a on i jego potomkowie dostali Sark na wieczność. W tym samym roku ustalono system polityczny na wyspie, a w roku 1579 głowy czterdziestu rodzin zasiadły w lokalnym organie przedstawicielskim – Chief Pleas. Dopiero w XX wieku, w roku 1922, nastąpiła reforma systemu, ponieważ zwiększono liczbę członków rady o 12 osób, które wyłaniano w wyborach powszechnych. Kolejna reforma miała miejsce w roku 2008, kiedy to odbyły się demokratyczne wybory do 30-osobowego parlamentu. 28 osób jest wybieranych w wyborach powszechnych, a dwie osoby przez seniora. Wybory w 2008 roku oznaczają w istocie koniec ostatniego, zachowanego do czasów współczesnych, feudalnego organizmu państwowego w Europie Zachodniej.

Relacje zależności z Wielką Brytanią

Głową państwa na każdej z wysp jest królowa, która wypełnia swoje obowiązki względem wysp poprzez Privy Council (Tajna Rada, zespół doradców królewskich w Wielkiej Brytanii). Parlament na Guernsey nosi nazwę The States of Deliberation, a na Sarku – Chief Pleas. Jeżeli chodzi o Sark, to John Michael Beaumont, który ma tytuł seniora (*Seigneur of Sark*), jest lennikiem królowej Elżbiety II i każdego roku składa jej daninę. Wysokość daniny przekazywanej obecnie królowej przez seniora wynosi niewiele ponad jeden funt.

Pisząc o związkach zależności koronnych z Wielką Brytanią, można stwierdzić, że istnieje pewien podział obowiązków pomiędzy Wielką Brytanią a zależnościami, chociaż w dużym stopniu są one samorządne. Wielka Brytania realizuje ich politykę w zakresie spraw zagranicznych, obrony oraz ich stowarzyszenia z Unią Europejską, natomiast lokalne władze zajmują się sprawami administracyjnymi, sądownictwem, gospodarką oraz finansami. Zatem ciała ustawodawcze w zależnościami mogą tworzyć jedynie prawodawstwo lokalne. Prawodawstwo pierwotne, czyli takie, które dotyczy na przykład związków z Unią Europejską, wymaga tak zwanej sankcji królewskiej (*Royal Assent*).

W Wielkiej Brytanii sprawami zależności koronnych zajmuje się Ministerstwo Sprawiedliwości (Ministry of Justice), na którego czele stoi obecnie

Jack Straw (*Lord Chancellor and Secretary of State for Justice*). Osobą bezpośrednio odpowiedzialną między innymi za dependencje jest od 6 października 2008 roku lord William Bach pełniący funkcję *Parliamentary Under Secretary of State*. W odniesieniu do dependencji koronnych Ministerstwo Sprawiedliwości ma następujący zakres odpowiedzialności:

1. Pełnienie funkcji głównego kanału wymiany informacji pomiędzy rządem Wielkiej Brytanii i rządami wysp;
2. Ustalanie warunków, które muszą spełniać akty prawne uchwalane przez zgromadzenia ustawodawcze na wyspach, aby otrzymały sankcję królewską;
3. Konsultacje z wyspami dotyczące rozszerzania na nie prawodawstwa Wielkiej Brytanii;
4. Przeprowadzanie nominacji królewskich w dependencjach koronnych⁵.

Nominacje królewskie na Guernsey dotyczą na przykład następujących stanowisk:

- *Lieutenant Governor* (gubernator namiestnik, przedstawiciel Wielkiej Brytanii, reprezentant królowej);
- *Bailiff* (między innymi jest przewodniczącym parlamentu Guernsey – States of Deliberation);
- *Deputy Bailiff*;
- *Lieutenant Bailiff*;
- *Stipendiary Magistrates*;
- *Procureur (Attorney General)*;
- *Comptroller (Solicitor General)*.

Warto zauważyć, że Wielka Brytania przywiązuje dużą wagę do tego, żeby status dependencji koronnych był odpowiednio rozumiany przez reprezentantów rządu. W dokumencie zatytułowanym *Background briefing on the Crown Dependencies: Jersey, Guernsey and the Isle of Man* zawarte jest stwierdzenie, że „przedstawiciele rządu nie mogą nigdy mówić lub dawać do zrozumienia, że wyspy [dependencje koronne – M.Ż.] są częścią Zjednoczonego Królestwa, Wielkiej Brytanii lub Anglii bądź podejmować działania, które wyływałyby z takiego rozumowania”⁶. Zamieszczenie tego typu informacji na stronie mini-

⁵ Strona internetowa Ministerstwa Sprawiedliwości (<http://www.justice.gov.uk/about/crown-dependencies.htm>).

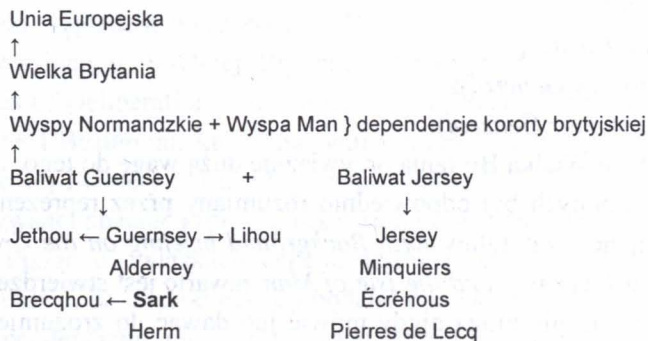
⁶ „Government officials must never state or imply that the Islands are part of the United Kingdom, or Great Britain, or England, or act on that assumption”. *Background briefing on the Crown Dependencies: Jersey, Guernsey and the Isle of Man*, The Department for Constitutional Affairs, Crown Division, Crown Dependencies Branch, June 2006, s. 2.

sterialnej potwierdza fakt, że status dependencji koronnych w relacjach z Wielką Brytanią jest na tyle skomplikowany, że nawet urzędnicy rządowi są ostrzegani przed popełnieniem związanych z tym błędów.

Baliwat Guernsey

W skład Wysp Normandzkich wchodzi Baliwat Guernsey⁷ oraz Baliwat Jersey⁸, gdzie głównymi wyspami są odpowiednio Guernsey i Jersey. Wyspy te, oprócz tego, że wraz z wyspą Man są dependencjami korony brytyjskiej, same również posiadają swoje dependencje. Są to jakby dependencje dependencji koronnych. W przypadku Guernsey są nimi Alderney⁹, Sark, Herm oraz kilka mniejszych wysp: Brecqhou, Jethou i Lihou. Wyspa Jethou jest dzierżawiona przez States of Guernsey (parlament na Guernsey) od korony brytyjskiej i obecnie ma poddzierżawców¹⁰. Wyspa Lihou jest własnością States of Guernsey¹¹. Wyspa Brecqhou, która leży w bezpośrednim sąsiedztwie Sarku, znajduje się obecnie w rękach prywatnych¹². Do Baliwatu Jersey zaliczamy, oprócz samej wyspy Jersey, wyspy Écréhous, Minquiers oraz Pierres de Lecq.

Tę dość skomplikowaną strukturę relacji przedstawia następujący schemat.

⁷ Ang. (*the*) *Bailiwick of Guernsey* [wym. Gernz-i]; fr. (*le*) *Bailliage de Guernesey*. Na podstawie: *Nazwy państw...*, s. 55.

⁸ Ang. *Bailiwick of Jersey*.

⁹ [wym. Oldeny] Za: *Nazwy państw świata...*, s. 55.

¹⁰ „Jethou is a part of the Bailiwick but is not open to the public. It is leased by the States of Guernsey from the Crown and currently has sub-tenants” (www.gov.gg).

¹¹ „The States of Guernsey purchased Lihou from the British Crown”. Za: *Local History. History of Little Lihou* (http://www.bbc.co.uk/guernsey/content/articles/2004/12/01/lihou_history_feature.shtml).

¹² „Brecqhou is a privately owned island and is not open to the public” (www.gov.gg).

Sytuacja ekonomiczna Sarku i warunki życia na wyspie

Sark – najmniejsza wyspa spośród czterech głównych Wysp Normandzkich (pozostałe to Jersey, Guernsey oraz Alderney) – leży około 50 km¹³ na południe od wybrzeża Anglii oraz około 12 km¹⁴ od Francji. Choć całkowita powierzchnia tego państewka wynosi zaledwie 545 ha, jest ono jednak dużo większe od Watykanu, najmniejszego państwa na świecie, którego powierzchnia jest ponad dwanaście razy mniejsza i wynosi 44 ha. Wyspę Sark zamieszkuje obecnie około 600 stałych mieszkańców. Jedynie w okresie letnim liczba ta przekracza tysiąc, ze względu na pracowników sezonowych i turystów. Stolicą Sarku jest Sark, ponieważ według Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych cały obszar wyspy stanowi jedną miejscowość. Warto przypomnieć, że w roku 1274 wyspę zamieszkiwało około 400 osób¹⁵. Wynika z tego, że przez setki lat liczba ludności na wyspie nie zmieniła się znacząco. Osobliwą cechą Sarku jest całkowity zakaz używania samochodów. Można się przemieszczać pieszo, rowerem, pojazdem konnym lub ciągnikiem, a używanie tych ostatnich jest licencjonowane. Można z nich korzystać jedynie w celu przewożenia turystów i towarów oraz w rolnictwie. Ograniczenia w transporcie nie korespondują z ograniczeniami w dostępie do nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych. Wyspa Sark posiada dostęp do Internetu i telefonów komórkowych.

Kolejną osobliwością Sarku jest fakt, że na wyspie pracuje tylko dwóch policjantów – *constable* (posterunkowy) i *vingtenier* (jego zastępca). Stanowisko *vingteniera* jest obsadzane każdego roku kolejną osobą, dotychczasowy *vingtenier* obejmuje zaś stanowisko posterunkowego. Więzienie, o rozmiarach garażu samochodowego, jest bardzo rzadko używane, a ostatnie morderstwo, o którym wspominają mieszkańcy wyspy, rozmawiając na temat bezpieczeństwa, miało miejsce w czasie II wojny światowej. Sark nie emituje własnych znaczków pocztowych, używa jedynie znaczków Guernsey, a znaczki Wielkiej Brytanii są nieważne. Dominującą religią na Sarku jest chrześcijaństwo (protestantyzm). Na wyspie znajdują się dwa miejsca kultu – kościół anglikański, który należy do diecezji Winchester¹⁶, oraz kaplica metodystyczna. Wyspa umożliwia edukację na miejscu do 16. roku życia.

¹³ Około 80 mil.

¹⁴ Około 20 mil.

¹⁵ <http://www.sark.info/index.cfm?fuseaction=gov.content&cmid=553>.

¹⁶ *Diocese of Winchester*.

Mapa wyspy Sark

Źródło: *Pictorial and Descriptive Guide to the Channel Islands with Excursions to Brittany and Normandy*, Ward, Lock & Co. Ltd., London.

Wyspa Sark z lotu ptaka

Isle of Sark

Źródło: *Isle of Sark. Guide 2009* (okładka).

Baliwat Guernsey to jeden z rajów podatkowych. Na wyspie Sark (wraz z Brecqhou) oraz wyspie Jethou nie ma obowiązku płacenia podatku dochodowego. Pozostałe wyspy należące do Baliwatu Guernsey mają podatek dochodowy na poziomie 20%, ale nie ma tam podatku od zysków kapitałowych, podatków spadkowych ani VAT. Również polska osoba prawna może obniżyć opodatkowanie, korzystając z tych rajów podatkowych, jednak jest to bardzo trudne, ponieważ wymaga znajomości lokalnych przepisów podatkowych i ograniczeń dewizowych¹⁷.

Sark jest gospodarczo samowystarczalny i nie ma żadnych przychodów z zewnątrz. Dochód państwa pochodzi z miejscowych podatków i przemysłu turystycznego. W sprawach finansowych wyspa jest niezależna od Wielkiej Brytanii i Guernsey. Funkcjonują tu dwa banki: NatWest (National Westminster Bank Plc) z centralą w Londynie oraz HSBC¹⁸ (HSBC Holdings Plc), który został założony w Hongkongu, jednak obecnie centrala znajduje się w Londynie. Wcześniej na wyspie funkcjonował Midland Bank, będący teraz częścią HSBC. Na Sarku nie ma bankomatów. Wyspa znajduje się w strefie walutowej Wielkiej Brytanii. Oficjalną walutą jest brytyjski funt szterling, w formie funta Guernsey, funta Jersey lub funta brytyjskiego. Waluty te są wymienne między sobą w stosunku 1:1. Szeroko akceptowane jest również euro. Na Sarku funkcjonują więc cztery waluty.

Sark wobec Wspólnot Europejskich

Dla Baliwatu Guernsey zapowiedzią tego, że w przypadku przystąpienia Wielkiej Brytanii do Wspólnot Europejskich jego sytuacja będzie musiała się zmienić, był art. 227, pkt 4 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą (1951), który mówi, że „Postanowienia niniejszego traktatu stosują się do terytoriów europejskich, za których stosunki zewnętrzne odpowiedzialne jest Państwo Członkowskie”¹⁹.

Rząd Wielkiej Brytanii, biorąc pod uwagę powyższy zapis i szanując wolny wybór wysp, widział w zasadzie dwie możliwości – całkowite uniezależnienie

¹⁷ Por. R. Nogacki, *Fakty i mity na temat rajów podatkowych*, Skarbiec.biz. Bezpieczne doradztwo biznesowe.

¹⁸ The Hongkong and Shanghai Banking Corporation.

¹⁹ Traktaty rzymskie. Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą. I/PL 73 (<http://eur-lex.europa.eu/pl/treaties/index.htm>).

się wysp od Wielkiej Brytanii, która była odpowiedzialna za ich sprawy zagraniczne i obronne, lub wynegocjowanie takich zapisów dotyczących wysp, które pozwoliłyby na utrzymanie *status quo* w relacjach na linii Baliwat Guernsey – Wielka Brytania. Jednak w roku 1967, kiedy rząd Zjednoczonego Królestwa po raz pierwszy wyraził chęć przystąpienia do Wspólnoty Europejskiej, wynegocjowanie specjalnych zapisów dla wysp uważał za sprawę bardzo trudną²⁰.

James Marr pisze, że w roku 1967 Sark, podobnie jak pozostałe Wyspy Normandzkie, bardzo się obawiał posunięć Wielkiej Brytanii mających na celu dołączenie do Wspólnoty. Obawy te dotyczyły zwłaszcza trzech spraw:

- przyszłości wyjątkowego systemu podatkowego na wyspie (między innymi braku podatku dochodowego);
- wpływu na lukratywną branżę turystyczną;
- wpływu na atrakcyjność wyspy dla osób unikających płacenia podatków (*tax refugees*)²¹.

W tymże roku *La Dame de Sercq*, Sibyl Mary Hathaway, napisała petycję do *Queen-in-Council* z prośbą, aby „wyspa była wyłączona z jakichkolwiek postanowień wynikających z członkostwa Zjednoczonego Królestwa w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej oraz aby starodawne przywileje i prawa, potwierdzone osobiście przez królową²² w lipcu 1957 roku, obowiązywały nadal bez zmian”²³.

19 listopada 1971 roku nastąpiło spotkanie członków States of Guernsey, States of Alderney (parlament Alderney) oraz Chief Pleas z głównym negocjatorem rządu Zjednoczonego Królestwa ze Wspólnotą Europejską. Geoffrey Rippon zaprezentował przedstawicielom Baliwatu ustalenia, na które zgadzała się Wspólnota Europejska. Warunki, które przedstawił podczas spotkania, zostały później zawarte w *Protokole nr 3 w sprawie Wysp Normandzkich i wyspy Man*, będącym częścią traktatu akcesyjnego Zjednoczonego Królestwa podpisanego 22 stycznia 1972 roku²⁴. Od tego czasu dependencje koronne i Unię Europejską łączą specjalne stosunki. Protokół nr 3 jest podstawowym dokumentem dotyczącym stosunków Wysp Normandzkich, w tym wyspy Sark, ze Wspólnotą Europejską. W dalszej części tekstu wskażę miejsce Protokołu nr 3 w do-

²⁰ D. Ogier, *The Government and Law of Guernsey*, States of Guernsey, 2005, s. 121–122.

²¹ J. Marr, *The History of Guernsey. The Bailiwick's Story*, The Guernsey Press Company Limited, 2001, s. 454.

²² Dokładnie: *Her Majesty the Queen*

²³ J. Marr, *The History...*, s. 454.

²⁴ D. Ogier, *The Government...*, s. 122–123.

kumentacji Wspólnot Europejskich dotyczącej przystąpienia do nich Wielkiej Brytanii.

19 stycznia 1972 roku Komisja skierowała do Rady pozytywną opinię w sprawie wniosków Królestwa Danii, Irlandii, Królestwa Norwegii oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej o przystąpienie do Wspólnot Europejskich. Dwa dni później, 22 stycznia 1972 roku, Rada Wspólnot Europejskich wydała dwie aprobujące decyzje w sprawie przystąpienia wyżej wymienionych państw do Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali oraz do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej. W traktacie między państwami członkowskimi Wspólnot Europejskich²⁵ w sprawie przystąpienia między innymi Zjednoczonego Królestwa do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej znajduje się zapis, że postanowienia aktu załączonego do traktatu są jego integralną częścią. Akt dotyczący warunków przystąpienia i dostosowań w traktatach składa się ze 161 artykułów. Jeden z ostatnich zapisów, artykuł 158, mówi, że „załączniki I–XI i protokoły 1–30 oraz wymiana listów dotyczących kwestii walutowych załączone do niniejszego Aktu stanowią jego integralną część”. Wspomniane protokoły dotyczą spraw o bardzo różnicowanej wadze, ponieważ obok protokołu „w sprawie statutu Europejskiego Banku Inwestycyjnego” (nr 1) czy „w sprawie wymiany informacji z Danią w dziedzinie energetyki atomowej” (nr 25) znajdują się również protokoły na temat sklejki (nr 11), ściery drzewnego (nr 12) i papieru gazetowego (nr 13). Wśród tychże protokołów znajduje się *Protokół nr 3 w sprawie Wysp Normandzkich i Wyspy Man*. Protokół ten składa się z sześciu artykułów dotyczących następujących tematów:

Art. 1 pkt 1. Sprawy celne i ograniczenia ilościowe w ten sam sposób dotyczą Wielkiej Brytanii, jak i omawianych wysp.

Art. 1 pkt 2. W przypadku produktów rolnych i ich pochodnych, które podlegają szczególnemu systemowi handlowemu, „opłaty i inne środki importowe przewidziane w przepisach wspólnotowych i obowiązujące w Wielkiej Brytanii mają zastosowanie do krajów trzecich”. Stosuje się również środki „niezbędne do zapewnienia swobodnego przepływu i utrzymania zwykłych warunków konkurencji w handlu tymi produktami”. W pkt 2 zawarta jest również informacja, że „Rada, na wniosek Komisji, kwalifikowaną większością głosów ustala wa-

²⁵ Tj. Królestwem Belgii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Francuską, Republiką Włoską, Wielkim Księstwem Luksemburga oraz Królestwem Niderlandów.

runki zastosowania środków wymienionych w poprzednim akapicie do powyższych obszarów”.

Art. 2. Prawa mieszkańców Wysp Normandzkich i wyspy Man pozostają bez zmian. Mieszkańcy ci nie są „beneficjentami postanowień dotyczących swobodnego przepływu osób i usług”.

Art. 3. Zastosowanie w stosunku do wysp zapisów Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej dotyczących osób i przedsiębiorstw, które będą prowadziły działalność na ich obszarach.

Art. 4. Władze wysp „traktują w ten sam sposób osoby fizyczne i prawne ze Wspólnoty”.

Art. 5. W przypadku trudności ze stosowaniem przepisów Protokołu nr 3 przez Wspólnotę lub wyspy „Komisja niezwłocznie zaproponuje Radzie środki ochronne uznane przez siebie za odpowiednie, określając warunki ich stosowania”. Natomiast „Rada podejmie decyzję kwalifikowaną większością głosów w ciągu jednego miesiąca”.

Art. 6. Definicja mieszkańca Wysp Normandzkich i wyspy Man w odniesieniu do Protokołu nr 3²⁶.

Wraz z dołączeniem do Wspólnot Europejskich Wielka Brytania, oprócz realizacji polityki Wysp Normandzkich i wyspy Man w zakresie spraw zagranicznych i obrony, realizuje również ich politykę w dziedzinie stowarzyszenia ze Wspólnotami. Bezpośrednie relacje Sarku z Wielką Brytanią, czy tym bardziej z Unią Europejską, należą raczej do rzadkości. Stosunki pomiędzy Sarkiem a Unią Europejską są realizowane poprzez Guernsey, gdzie Sark jest traktowany jako część Baliwatu Guernsey lub jako jedna z Wysp Normandzkich. Dowodem na to, że Sark jest postrzegany jako część pewnej zbiorowości, jest wspomniany dokument dotyczący przyjęcia Wielkiej Brytanii do Wspólnot Europejskich.

Kluczowe znaczenie Protokołu nr 3 w relacjach dependencji koronnych ze Wspólnotą potwierdza fakt, że od roku 1973, czyli odkąd wszedł w życie, w żadnym momencie relacji Baliwatu z Unią Europejską nie pojawiły się akty prawne, które wykraczałyby poza zapisy tegoż protokołu. Warto przy tym zauważyć, że jakakolwiek zmiana protokołu byłaby niezwykle skomplikowana, ponieważ oprócz aprobaty mieszkańców Wysp Normandzkich i wyspy Man potrzebna byłaby zgoda wszystkich państw wchodzących w skład Unii Europejskiej.

²⁶ Teksty omówionych dokumentów znajdują się na: <http://eur-lex.europa.eu/pl/treaties/index.htm#accession>

Mimo to w ciągu kilkudziesięciu lat obowiązywania Protokołu nr 3 nastąpiły pewne zmiany. Na początku lat siedemdziesiątych XX wieku, kiedy dostosowywano prawo Baliwatu do zapisów protokołu, większość prawa stanowiono poprzez rozporządzenie królewskie. Obecnie prawo dotyczące relacji z Unią Europejską jest uchwalane poprzez dekrety specjalne parlamentu (*Ordinances of the States*). Umożliwia to ustawa o nazwie *The European Communities (Implementation) (Bailiwick of Guernsey) Law, 1994*²⁷.

Parlament Sarku ma prawo do samodzielnego wydawania zarządzeń dotyczących porządku publicznego i przepisów wewnętrznych oraz do ubiegania się o przyjęcie *Projets de Loi* przez Tajną Radę, która w imieniu królowej wydaje rozporządzenie królewskie. Jednak zgodnie z *The Reform (Sark) Law* z 1951 roku, zarządzenia wydane przez Chief Pleas są przekazywane do Royal Court na Guernsey. Trybunał ma prawo anulować zarządzenia, które jego zdaniem są *ultra vires* (ponad siły). Mimo to Chief Pleas może się odwołać w takich przypadkach do Tajnej Rady. Parlament Guernsey może ustanawiać prawo dotyczące Sarku bez jego zgody jedynie w sprawach karnych. W pozostałych sprawach potrzebna jest jego zgoda²⁸. Opisane ścieżki legislacyjne można przedstawić następująco:

1. Chief Pleas → *Projets de Loi* → Privy Council.

2. Chief Pleas → zarządzenie → Royal Court, Guernsey (odwołania do Privy Council).

3. States of Guernsey → sprawy karne → Sark.

Niektóre zapisy traktatu o Unii Europejskiej (1992), znanego również jako traktat z Maastricht, zostały wprowadzone do prawa Baliwatu poprzez *The European Communities (Amendment) (Bailiwick of Guernsey) Ordinance, 1994*. Za pomocą tego samego rozporządzenia zostało wprowadzone Porozumienie o utworzeniu Europejskiego Obszaru Gospodarczego²⁹, które rozszerzyło działanie Protokołu nr 3, art. 1 o handel z Norwegią, Islandią i Liechtensteinem. W obu przypadkach nie wykroczone poza warunki określone w Protokole nr 3. Również traktat z Amsterdamu (1997) zmieniający wspomniany traktat z Maastricht ani traktat z Nicei (2000) nie wywarły wpływu na pozycję wysp w stosunkach z Unią Europejską³⁰.

²⁷ D. Ogier, *The Government...*, s. 124.

²⁸ Tamże, s. 100.

²⁹ *The European Economic Area Agreement, 1992*.

³⁰ D. Ogier, *The Government...*, s. 126–128.

Legislacja

Darryl Ogier pisze, że chociaż stosunki Guernsey i Jersey nie są zbyt intensywne, to w przypadku spraw o wadze międzynarodowej władze obu baliwatów działają razem. Autor daje przykład, że taka współpraca była szczególnie zauważalna w ostatnich latach, podczas negocjacji Wysp Normandzkich z Unią Europejską, Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Financial Action Task Force. Ogier pisze również, że każdego roku odbywa się spotkanie urzędników wyższego szczebla z Guernsey z ich odpowiednikami z innych dependencji koronnych. Podczas spotkania dyskutowane są sprawy dotyczące podatków, gospodarki oraz aspekty relacji dependencji z Wielką Brytanią i różnymi organizacjami międzynarodowymi. Stosunki Guernsey z głównymi wyspami Baliwatu, czyli Alderney i Sark, są intensywniejsze niż z Baliwatem Jersey³¹.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 1, nie wszystkie prawa, które Guernsey lub inne wyspy należące do Baliwatu przyjmują od Unii Europejskiej, są automatycznie przyjmowane przez Sark. Selekcja najistotniejszych aktów jest efektem kilku czynników. Wyspa Sark jest o wiele mniejsza, liczy znacznie mniej mieszkańców niż Guernsey i prawdopodobnie nie byłaby w stanie przetworzyć dużej ilości legislacji unijnej. Dlatego priorytetem dla Sarku pod tym względem są rzeczywiste potrzeby wyspy.

Tabela 1

Liczba dokumentów (*Laws* i *Ordinances*) wydanych od 1990 roku, dotyczących stosunków Baliwatu Guernsey (lub jego części) z Unią Europejską

Rodzaj dokumentu	Liczba dokumentów		
	dotyczących tylko Sarku	dotyczących całego Baliwatu	o innym zasięgu
<i>Laws</i>	1 ^a	5 ^b	1 ^c (Guernsey, Alderney)
<i>Ordinances</i> (dekrety specjalne)	3	5 ^d	4 ^c (Guernsey, Herm, Jethou)

^a Nazwa dokumentu: *European Bank of Reconstruction and Development (Sark) Law, 1994*.

^b Nazwy dokumentów: *European Communities (Bailiwick of Guernsey) (Amendment) Law, 2002*; *European Communities (Implementation) (Bailiwick of Guernsey) Law, 1994*; *European*

³¹ D. Ogier, *The Government...*, s. 92–93.

Communities (Implementation) (Bailiwick of Guernsey) Law, 1994 (Consolidated text); European Economic Area (Bailiwick of Guernsey) Law, 1996; European Economic Area (Bailiwick of Guernsey) Law, 1996 (Consolidated text).

^c Nazwa dokumentu: *European Bank for Reconstruction and Development (Guernsey and Alderney) Law, 1994.*

^d Nazwy dokumentów: *European Communities (Amendment) (Bailiwick of Guernsey) Ordinance 1994; European Communities (Amendment) (Bailiwick of Guernsey) Ordinance, 1998; European Communities (Bailiwick of Guernsey) (Amendment) Ordinance, 2001; European Communities (Bailiwick of Guernsey) (Amendment) Ordinance, 2003; European Communities (Bailiwick of Guernsey) (Amendment) Ordinance, 2006*

^e Nazwy dokumentów: *European Communities (Euro – Miscellaneous Provisions) (Guernsey) Ordinance, 1998; European Communities (Implementation of Privacy Directive) (Guernsey) Ordinance, 2004; European Communities (Implementation of Privacy Directive) (Guernsey) Ordinance, 2004 (Consolidated text); Summer Time (Guernsey) Ordinance, 2001.*

Wśród dokumentów dotyczących jedynie Sarku znajdują się trzy dekrety uchwalone przez Chief Pleas. Dotyczą one zastosowania na terenie wyspy niektórych zapisów prawa unijnego w sprawie przetwarzania i ochrony danych osobowych (2004)³², elementów dotyczących wprowadzenia waluty euro (2000)³³ oraz legislacji wprowadzającej kontrolę eksportu towarów i technologii podwójnego zastosowania (2003)³⁴.

Podsumowanie

Chociaż parlament Sarku uchwała zarządzenia dotyczące relacji z Unią Europejską, to i tak kierowane one są później na Guernsey. Z racji tego, że Wielka Brytania odpowiada formalnie za stosunki swoich dependencji z Unią, nie mogą one wykroczyć poza zapisy wynegocjowane przez nią ze Wspólnotą (Protokół nr 3). Przedstawiona historia podpisywania traktatu akcesyjnego Zjednoczonego Królestwa pokazała, że Wielka Brytania bardzo podkreślała suwerenność decyzji podejmowanych przez dependencje koronne. Mimo to silne związki Wysp Normandzkich z Wielką Brytanią w zdecydowanym stopniu wymuszają na nich kroczenie jej drogami, jeżeli chodzi o integrację z pozostałymi członkami Unii Europejskiej. Początkowe obawy dependencji przed integracją

³² *European Communities (Implementation of Council Directive on Privacy and Electronic Communications) (Sark) Ordinance, 2004 (No. 136).*

³³ *European Communities (Euro: Miscellaneous Provisions) (Sark) Ordinance, 2000 (No. 118).*

³⁴ *European Communities (Implementation of Council Regulation for Control of Exports of Dual-Use Items) (Sark) Ordinance, 2003 (No. 122).*

nie potwierdziły się i wynegocjowano zapisy, dzięki którym wyspy znajdują się we Wspólnym Obszarze Celnym (*Common Customs Area*) i stosują Wspólną Taryfę Zewnętrzną (*Common External Tariff*). Jednak od momentu podpisania traktatu akcesyjnego przez Wielką Brytanię ani Sark, ani pozostałe dependencje koronne nie doświadczyły przełomu w relacjach z Unią Europejską, ponieważ, jak zostało wspomniane wcześniej, przełomowe zmiany mogą nastąpić jedynie poprzez zmianę Protokołu nr 3. W przyszłości taka zmiana najprawdopodobniej nastąpi, ponieważ przyjęcie konstytucji dla Europy czy wprowadzenie waluty euro przez dependencje koronne będą tego wymagały. Warto dodać, że od około dziesięciu lat wyspy Baliwatu Guernsey zastanawiają się nad zmianą stosunków z Londynem. Chodzi głównie o szeroko pojętą politykę zagraniczną, w tym kwestie stowarzyszenia wysp z Unią Europejską.